

KLIC TRIGLAVA

Tretja možnost:
DRAGANOVIĆ NA TAJNEM
SESTANKU V JUGOSLAVIJI
(Stran 5-6)

343

DECEMBER 1967

Pisma uredniku

INŠTITUT ZA SOCIOLOGIJO

G. urednik! Odprto pismo v Ljubljano (KT 342) je bilo vsekakor povsem upravičeno. Ne jugoslovanski ne drugi komunisti se nimajo prav nobene pravice zgražati nad ameriški pojmi o komunizmu, ker je komunizem bil in na mnogih krajih še vedno je mnogo hujski, kot si normalen Amerikanec lahko predstavlja. Ne morem pa pritegniti pripombi domovinskega dopisnika o Inštitutu za sociologijo v Ljubljani. Predvsem ta inštitut, kolikor mi je znano, ne vodi Boris Zihlerl, temveč ga je do konca 1966 upravljal prof. Goričar, sedaj pa Ante Novak, bivši direktor Zveznega urada za statistiko. Res je, da je inštitut ustanovila skupina partijcev, med njimi celo nekaj članov Udbe. Toda v današnjih jugoslovanskih razmerah to še prav nič ne pomeni, da niso za nobeno drugo rabo in da jim je edini namen, koristiti partiji. Po rezultatih sodeč gre očitno za ljudi, ki skušajo prodreti skozi meglo ideologije ter se lotiti problemov z običajnimi znanstvenimi metodami. Člani Inštituta so prišli do sklepa, da nastajajo v Jugoslaviji družbeni sloji na podlagi oblasti, ki jo imajo posamezniki, njihovih dohodkov, ugleda njihovega poklica itd in da se pripadnost sloju celo lahko podeduje. To se vse zdi precej daleč od slepega marksističnega zatrjevanja, da bodo vse razlike med ljudmi odpravljene z odpravo zasebne lastnine. Vsekakor so člani Inštituta s svojimi ugotovitvami skrajno presenetili britanske marksistične sociologe, ki so z njimi prišli v stik. Danes, ko se začenjajo širiti med partijci različna mnenja, moramo paziti, da jih ne mečemo vse v isti koš. Resno razmišljanje in raziskovanje med partijci je potrebno z objektivnostjo pozdraviti. F. L.

AMERIČAN O SLOVENIJI

G. urednik! Posebni dopisnik New York Timesa, Richard Eder, ki se je mudil v Jugoslaviji, je svojemu listu poslal zelo zanimivo poročilo, katerega v izvlečku, prosim objavite v Klicu Triglava, ker s samega terena potrjuje pisanje prof. Cirila Žebota v njegovi znani knjigi, o kateri ste tudi vi pisali.

'Pojdite v Ljubljano. To je različen svet,' so Ederju rekli v Beogradu. 'In zares je,' potrjuje Eder. Slovenija ima samo 8% prebivalstva Jugoslavije, toda Slovenci, ki povprečno zaslužijo 55% več od drugih v državi, ostvarijo 15% narodnega dohodka in imajo več kot 18% prihrankov v bankah od celokupne vsote prihrankov.....

Beseda konfederacija, ki so jo nekoč omenjali samo v privatnih pogovorih, je danes izgovarjana brez pomisleka pri Slovencih, celo pri vladnih in partijskih funkcionarjih.....

Če bi kakšna politična reakcija v Beogradu hotela preprečiti postopno gibanje v smeri pokrajinskih samou-

prav, se celo važni partiji v Ljubljani izjavljajo, da bo prišlo do močnega pritiska na strani prebivalstva, da se Slovenija odcepi od Jugoslavije. Vendar pa v isti sapi dodajajo, da bi bila takšna reakcija neverjetna, češ da se Jugoslavija itak razvija v tem pravcu. B.

LUBEJ ZVEST SAMO SEBI

G. urednik! V KT sem opazil poročilo o finančnih nerednostih v Dobrni, kjer je tamk. direktor Franjo Lubej menda odstopil. Sokolska disciplinska razprava proti temu človeku se je prvotno začela z obtožbo župnega staroste Pipenbaherja, ki je odkril, da si je takratni župni načelnik Lubej zaračunaval iz župne blagajne večerje in pri-grizke iz Taborske restavracije, ki si jih je naročal pri svojem 'nesebičnem' sokolskem delu. V Dobrni je torej ostal dosleden svojemu nagnjenju, da črpa iz javnih sredstev v svojo osebno korist. Vso to sokolsko afero je lepo popisal inž. Ladislav Bevc v svojih spominih "Na braniku za sokolske ideale".

Ž-1

PROTEST

G. urednik! Navedbe g. Glušiča v članku "Dachau pred dvajsetimi leti - Epilog" v KT 337, kolikor se tičejo Slovenskega domobranstva, smatramo za neutemeljene in žaljive ter proti takemu načinu pisanja ostro protestiramo.

Glavni odbor
ZDSPB TABOR

KRONIKA

Slovenci smo dobili četrtega škofa. Ljubljanski nadškof dr. Pogačnik je prosil papeža Pavla, da mu imenuje pomožnega škofa. Na to mesto je bil imenovan Dr. Stan ko Lenič, dosedanji generalni vikar in prošt. Novi škof je bil rojen 1911. v Cerkljah ob Krki na Dolenjskem, šolal se je v škofovih zavodih in bil po posvečenju 1937. v dobi svetovne vojne tajnik škofa dr. Rožmana.

Italijanske oblasti so na Tržaškem ponovno pričele z razlastitvami in sicer na območju, kjer so se razlaščevali za naftovod. Ker je Slovenska skupnost podpisala sporazum s strankami italijanske leve sredine, v katerem je bilo določeno, da do razlaščevanj ne bo prišlo, je Slov. skupnost sporazum odpovedala - s čemer prihaja 'vladavina' leve sredine v Trstu v vprašanje. Zaenkrat so župani in odborniki še na svojih mestih, v pričakovanju nadaljnega političnega razvoja. Družba FIAT, ki je hotela graditi veliko tovarno v Dolini, premišljuje, če je ne ne bi kazalo postaviti v Trziču...

Iz protesta proti slabemu postopanju je Mihajlo Mihajlov, znani zadarski profesor, obsojen na tri leta in pol zapora v Požarevcu, začel gladovno stavko. Ko so oblasti postopek zboljšale, je prof. Mihajlov spet sprejel hrano.

LONDON, 12. DECEMBRA 1967.

LETO XX. ŠTEV. 343.

ZA MIR ALI PROTI

Šest mesecev po šestdnevni vojni med Izraelci in Arabci se je mogoče vprašati, kaj je Tito dosegel s svojim poseganjem v svetovno politiko in kako se je odrezala jugoslovanska diplomacija v tem času. Vprašanje je umestno, ker se je Tito zagnal v spor z veliko ihto od vsega začetka. Uradno so tolkli na velike bobne vzvišenih načel in govorili, da je treba hitro odstraniti posledice izraelske agresije. Kaj so dosegli? Če pomislimo na vidne in otipljive uspehe, je Tito bore malo dosegel. Potoval je po arabskih deželah, a Sirije ni prepričal, da je potrebna politična in ne vojaška rešitev. Razposlal je sle z osebnimi poslanicami vladarjem sveta, a prejemniki so se iz vljudnosti in zadrege le odhrkali. In jugoslovanska resolucija na poletnem izrednem zasedanju skupščine Združenih narodov je dobila manj glasov kot latinsko ameriška, kljub temu, da so jo podpirali vzhodni blok in Arabci.

Edini uspeh, s katerim se Titova diplomacija lahko pohvali, je ta, da so prečili sprejetje latinsko ameriške resolucije. Tudi ta uspeh se je slabo iztekel. Konec novembra je Varnostni svet soglasno sprejel britansko resolucijo, ki je bila za Arabce mnogo manj ugodna kot prejšnja latinsko ameriška. In to je edina resolucija o Srednjem vzhodu, katero je sprejelo katerokoli telo ZN. Indija se je pred tem zaman prizadevala, da bi pridobila glasove za svojo resolucijo, čeprav je razglašala, da je njen predlog zelo podoben resoluciji, katero so svojčas v generalni skupščini predlagale latinsko ameriške dežele in ji je Indija skupaj z Jugoslavijo nasprotovala. Tito je torej dosegel, da so sprejeli za Arabce manj ugoden predlog namesto tistega, proti kateremu se je boril.

Kljub taktičnemu neuspehu bi vseeno bilo mogoče, da je Tito le žrtev umazanih spletk, a da je v resnici kot vitez v blešččem oklepu ves čas reševal device pred imperialističnimi zmaji. Voditelji s Titom na čelu neprestano zatrjujejo, da je jugoslovanska zunanja politika usmerjena k miru, da je mir na svetu njen glavni cilj in namen in da je vse drugo postranskega pomena. Podpiranje na prednih sil v svetu, širjenje socializma, nasprotovanje imperializmu in neokolonializmu, splošen napredek sveta v boljšo socialistično bodočnost in podobne lepe zadeve so sicer važne, a po zagotavljanju voditeljev so postranskega pomena iz enostavnega razloga, ker bodo prospevale same od sebe, samo če bo zagotovljen mir. Torej je mogoče soditi uspeh jugoslovanske politike prav in izključno po tem, koliko pomaga k miru.

Po tem merilu, ki so si ga sami postavili, se poletne diplomatske akcije in osebna prizadevanja Tita pokažejo brez haska. Dosledno so sicer govorili o mi-

ru, a s prav vražjo doslednostjo so z dejanji mir spodkopavali. Prve tedne po izraelski zmagi je bil čas, da bi prepričali Arabce, naj priznajo Izrael v zameno za izraelski umik z zasedenih ozemelj. Na ta način bi se šestdnevna vojna vendarle lahko srečno končala z mirom in končnim pobotanjem. Tako Arabci kot Izraelci bi se lahko posvetili miroljubni izgradnji svojih dežel in bi tekmovali v gospodarskem razvoju namesto v oboroževanju. Toda v tistem času je bil Tito med najglasnejšimi podporniki arabske nepopustljivosti. Izjavljal je, da bi priznanje Izraela pomenilo nagrajevanje agresije. Zahteval je popolno in hitro "odstranitev posledic izraelske agresije" in v ta namen je podpiral ponovno oborožitev Arabcev. Toda z oboroževanjem ne služiš miru ampak omogočaš le novo vojno. Odstraniti posledice agresije na ta način, da pošlješ Naserju nove tanke in letala, je sicer mnogo lažje, kot odstraniti vzroke agresije, toda samo odstranjevanje vzrokov bi vodilo k miru. Vzroki pa so bili arabske grožnje in arabska napadalnost. Teh vzrokov Tito ni odstranjeval, ampak jih je znova vzpostavljajal. Zato njegova politika na Srednjem vzhodu ni bila le neuspešna, ampak je bila na ravno škodljiva za mir.

TRIKRAT NAROBE

Isid preiskave o Rajakowitshevem pobegu iz Pirana ni zadovoljiv, vsaj kolikor je o tem poročal jugoslovanski tisk ali radio.

Prvič je poročilo komisije preveč posplošeno in ne navaja nobenih podrobnosti. Ali je morda to dokaz, da delo komisije ni bilo popolno? Gotovo je, da objavljeno poročilo ni popolno.

Drugič je bila komisija postavljena od sekretariata za notranje zadeve in so torej državni (odn. partijski) uradniki preiskovali sami sebe. Iz tega sledi, da komisija ni bila nepristranska, kar bi seveda morala biti, če naj ima preiskovanje sploh kakšen smisel - pa naj bo za domačo ali tujo porabo in potrebe.

Tretjič preiskava ni bila javna, da bi lahko vsi slišali, kaj je kdo povedal in da bi mogli potem soditi. To je edini način, da bi javnost zares zvedela za resnico in da kliče na odgovor tudi take glave, o katerih krivdi uradniško-partijska komisija niti sanjati ni smela. Čeprav je seveda res, da je krivda, kot pravi komisija, tako v Beogradu kot v Ljubljani in Kopru (na sekretariatu za notranje zadeve) in milici v Piranu, le še ni jasno, kako visoko gre krivda. Če je bila res politika za vso zadevo, kot smo zapisali in kot spet kaže zaradi očitne pristranosti komisije, je taka komisija pač ne bi odkrila niti objavila.

Le nepristranske komisije lahko preiskujejo zadeve, da jim more človek res verjeti. V demokratični državi bi zares zaradi tega lahko frčal kak policijski minister, četudi tega Slavko Fras v 'Delu' ne dopušča, a so o tem prepričani številni jugoslovanski državljani z ozirom na grmado govoric in sumničenj ob tem.

UREDNIŠTVO

++++
+ VESEL BOŽIČ IN SREČNO NOVO LETO! +
+ Klic Triglava +
++++

Cirkus z Draganovičem

OD NAŠEGA DOPISNIKA V ITALIJI :

Kot je 'Klic Triglava' že poročal, se je vrnil v Jugoslavijo duhovnik prof. Dr Krunoslav Draganović, za katerega nekateri trdijo, da je bil med vojno delegat NDH v Vatikanu. Ker svoje namere ni sporočil niti verskim predstojnikom niti avstrijskim oblastem - bil je avstrijski državljani od leta 1965. - je bilo dovolj razloga za sum, da ga je ugrabila Udba. Na vprašanje avstrijske vlade je Beograd odgovoril, da se Draganović nahaja v Zagrebu. 10. novembra je pa zvezni sekretariat za informacije objavil, da se je Draganović vrnil v Jugoslavijo 16. septembra in da se je prijavil oblastem v Sarajevu. Sekretariat je pravtako objavil tudi pismo, ki da ga je Draganović pisal 4. novembra okrožnemu tožilcu v Sarajevu in v katerem zanika, da bi bil ugrabljen in prisilno odpeljan v Jugoslavijo. V tem pismu je bilo med drugim rečeno, da je Draganović "izbral pot svojega vrhovnega duhovnega pastirja na zemlji", t. j. papeža Pavla, ki je normaliziral odnose z Jugoslavijo. Draganović je tudi obsodil ustaško teroristično dejavnost in izjavil, da se je "boril za načelo svobode in enakopravnosti hrvatskega naroda, pri čemer je morda kršil načelo ljubezni in pravic drugih narodov". Sekretariat za informacije je obenem izjavil, da Draganovičev povratak ni bil publiciran, ker ni predstavljal "ničesar posebnega". Od amnestije leta 1962. se je vrnilo, kot trdi sekretariat, blizu 5.000 političnih emigrantov, med katerimi so bile tudi osebnosti, "ki so nekdanj zavzemale uglednejše položaje kot Draganović, na primer ministri kraljevske vlade".

Draganović se je stavil na razpolago, da odgovarja po čl. 118 kazenskega zakonika o sovražni propagandi, ki jo je vršil po letu 1962, t. j. po objavi amnestije. Njegova prejšnja dejavnost pride pod amnestijo, če bodo ugotovili, da je bila zgolj politična.

Medtem pa so 15. novembra objavili v rimskem 'Il Tempo' daljše pismo "hrvatski duhovniki v begunstvu", kjer je bilo rečeno, da ni mogoče, da bi se človek kot Draganović prostovoljno vrnil v Jugoslavijo. Pismo trdi, da Draganović ni bil delegat NDH pri Vatikanu, ampak da so ga poslali v Italijo hrvatski škofje, da bi kot predstavnik "Caritas Croata" pomagal hrvatskim beguncem in internirancem NDH da je predstavljal pri Sv. Stolici nekdo drugi - imena niso navedli. Pismo tudi trdi, da Draganović ni bil član Paveličeve komisije za kolonizacijo, kakor trdijo komunisti, ampak član cerkvene komisije, ki jo je ustanovil takratni nadškof Stepinac zaradi nasilnega pokatoličevanja Srbov v NDH. V njej je bil tudi se danji kardinal Šeper. Ta komisija, trdijo pisci pisma, je nasprotovala Paveličevi politiki pokatoličevanja. Pri tem se je Draganović tako izpostavil, da so ga po tem škofje poslali v Italijo. Pismo trdi, da so Draganoviča ugrabili udbaši, ker da je pripravljaj Belo knjigo o poboju hrvatske vojske in civilistov v maju 1945.

Istega dne, 15. novembra, je Tanjug objavil vest, da je imel Draganović v Sarajevu tiskovno konferenco za dvajset domačih in tujih časnikarjev, kjer je zanimal vesti o ugrabitvi in dejal, da ni videl razloga, zakaj naj bi obvestil svoje cerkvene predstojnike ali avstrijsko veleposlaništvo o svojih namenih. Svoje mišljenje o režimu v Jugoslaviji je spremenil, "ker pameten človek spremeni svoje mnenje v skladu z dejstvi, ne pa zaradi kakih kapric in svojeglavosti". Vmešavanje v politiko je Cerkvi precej škodilo, je dodal.

Štiri dni pozneje je vatikanski Radio izrazil upanje, da bo Draganović lahko svobodno razčistil svoj položaj tudi s svojimi verskimi predstojniki.

OD NAŠEGA DOPISNIKA V ŠVICI:

Tukaj je povratak bivšega diplomata NDH v Vatikanu, kakor smatrajo Draganoviča, povzročil veliko zanimanje. Časopisi so na veliko poročali, med ostalim izjavo šefa Hrvatskega nacionalnega komiteja dr. Branimirja Jelića, češ da je Draganoviča spravil čez mejo neki Ribica, ki je živel v vzhodnem Berlinu in je že iz zapadnega Berlina ugrabil več ljudi, vključno znanega antikomunista dr. Linseja. Pri tem mu je pomagal neki Aleksić, ki je bil uslužben pri jugoslo-

vanskem veleposlaništvu v Rimu. Dvom nad tem, da bi se Draganović prostovoljno vrnil, obstoja tudi v tem, da se je Draganović sestal v Trstu z ljudmi iz Jugoslavije, od katerih naj bi prevzel zgodovinsko snov za svojo knjigo o Bosni in Hercegovini, ki jo je pisal.

Švicarski politični činitelji gledajo na celo zadevo z dveh vidikov:

Prvič, z ozirom na položaj v Jugoslaviji. Draganovićev povratek bo brez dvoma vplival na nacionalno-nastrojene elemente na Hrvaškem in v Hercegovini, kar lahko le koristi komunistom. Drugič, to bo imelo svoj vpliv na hrvaško emigracijo. Draganović je bil dejansko ena najvplivnejših osebnosti hrvaške emigracije, ki je imel za papeževanja Pija XII. odlične zveze v Vatikanu in je gotovo po vojni on rešil Pavelića. Tragičen potek revolucije na Ogrskem je Draganović zelo potrl in je že leta 1957. sledil razdor v Hrvaškem nacionalnem komiteju. Papež Janez XXIII. je ukazal njegovo odstranitev iz Vatikana in papež Pavel VI. tega pozneje ni preklical ampak je celo normaliziral odnose z Jugoslavijo. Tedaj je pač Draganović moral priznati, da se je njegovo dvajsetletno politično delovanje razblinilo v nič. Istočasno in verjetno tudi kot posledica dogodkov v Ogrski, so se pojavile razlike med hrvaškimi emigranti - nacionalisti. Medtem ko se je skrajna desnica odločila za teroristične akcije zlasti proti predstavnikom Jugoslavije v zapadni Nemčiji, se je formirala druga skupina, ki podpira borbo hrvaških komunistov v Jugoslaviji, da bi ti pridobili več pravic za svojo komunistično republiko. To smer da je opaziti zlasti pri grupi, ki izdaja 'Hrv. Revija'.

Nova in zanimiva značilnost je tudi v zvezi z Draganovićem, da so se pojavile razlike v pogledih med jezuiti in frančiškani. Medtem ko bi želeli prvi voditi več ali manj realistično politiko, franjevci še vedno stoje na starih okopih.

TRETJA MOŽNOST

OD NAŠEGA POLITIČNEGA SODELAVCA

Celotni postopek v zvezi z Draganovićevim izginotjem v Trstu in pojavu v Sarajevu, kljub pomanjkanju dokazov iz prve roke, dopušča polno verjetnost, da je bil mož ugrabljen, omamljen, prepeljan preko meje in nato primerno pripravljen, da se je lahko dva meseca pozneje predstavil tisku. Če ne bi bilo tako in če bi se Draganović res sam vrnil, zakaj tega ni storil s tržaške glavne postaje, ampak je priredil na pol cerkveno odhodnico blizu Padrič, kjer se je vpisal v knjigo, da je tam maševal. Zakaj tudi ni za seboj pustil nobenega pisma? Kaj bi mogel biti razlog temu? Po drugi strani dvomesečni molk jugoslovanskih oblasti ni logičen, ker bi bilo za režim gotovo zelo ugodno, če bi Draganovićev "prostovoljni" povratek čimprej in neizzvano razbobnali. Draganovića primerjati s kakim ministrom kraljevske vlade je iti pet in dvajset let nazaj. Ni logike v tem.

Čisto možno je, da so bili jugoslovanski oblastniki v zadregi, kaj naj store. Lahko bi Draganovića potihoma spravili s sveta in zanikali na Dunaju, da karkoli vedo o njem. Toda s tem Draganovića ne bi mogli politično izkoristiti - prav obratno: sum nad Jugoslavijo bi še vedno obstojal. Samo z živim in na razne načine prepariranim Draganovićem so se lahko na en ali drug način okoristili.

Toda obstoja tudi tretja možnost, o kateri pa doslej še ni bilo slišati. Zanj sem čul iz vira, ki utegne biti dobro poučen, a ga ne smem navajati. Po tej verziji je Draganović resnično prostovoljno prešel italijansko-jugoslovansko mejo na skrivaj, in to že tretjič. Že dvakrat prej da se je sestal z visokimi hrvaškimi komunisti, in z njimi razpravljaj o hrvaškem vprašanju v Jugoslaviji. To naj bi bil zdaj tretji tajni sestanek, za katerega pa so zvedeli visoko v Beogradu in dejansko aretirali celotno skupino. Ker bi bil škandal politično in nacionalno prehud, je bilo treba celotni komplot zamaskirati s prostovoljnim povratkom Draganovića. Tega so pripravili, da je poslušno govoril, kakor so se dogovorili, ter si s tem na stara leta rešil svojo glavo. Tako je čisto možno, da je po prvem neuspelem poskusu predstavnika avstrijskega veleposlaništva v Beogradu, da dobi stik z njim, ta bil resnično prepričan, da Draganović govori resnico. Če je ta verzija točna, potem se je Draganović resnično vrnil prostovoljno - ni pa povedal, da je imel namen priti nazaj v Trst...

SPET STARE NORČIJE

Od našega sodelavca

KLIC TRIGLAVA je že poročal o najnovejših domislicah komunističnih voditeljev. Agence France spet javlja 22. novembra iz Beograda, da je sekretar za obrambo, general Ljubičić, zagovarjal povečanje vojaških izdatkov za 65 milijard novih dinarjev, češ da "napadalne zahodne sile" skušajo v Sredozemlju ovirati "neodvisni in progresivni razvoj določenih dežel v tem predelu sveta". Kaj naj le to vse skupaj pomeni? Kot kaže, je Tito iz vojaškega udara na Grškem in izraelsko-arabske vojne skonstruiral celo "teorijo" zahodne zarote proti sebi in svojim prijateljem. Predvsem oba dogodka nimata nobene medsebojne zveze: na Grškem so se neodgovorni politiki toliko časa igrali z ognjem nereda in zmešnjave, da se je strumnim polkovnikom zazdelo, da morajo reševati domovino. Se daj presenečajo Grke in ves svet s svojo preproščino in soldaško filozofijo, ki je v marsikaterem pogledu nemalo podobna Naserjevi. Naser se je po drugi strani ustil toliko časa, da so Izraelci mislili, da morajo udariti po njem, preden bo prepozno. Kaj imajo nekakšne temne "zahodne sile" opraviti s tem, vedo samo marksistični modrijani v Beogradu, Moskvi in drugod. Evropska skupščina v Strasbourgu je vojaški udar v Grčiji obsodila in Američani so grozili, da bodo ustavili pomoč, če se polkovniki ne začno nemudoma vračati k demokraciji. V izraelsko-arabskem sporu je vsaka vodilna zahodna država imela drugačno politiko, seveda pa ni mogoče iz čisto človečanskih razlogov pričakovati, da bodo zahodne države dovolile, da Arabci dva milijona Židov pobijejo ali pomečejo v morje, kakor so najprej grozili. Zanimivo bi bilo izvedeti, kako Tito in drugi komunisti "imperialistično" razlagajo spor med Grki in Turki na Cipru. Najbrž je "imperialistično" delati zmedo kjerkoli se da, četudi med svojimi lastnimi zavezniki.

Zakaj Tito in njegovi pribočniki tako zmaličeno tolmačijo dogajanja okoli sebe? Prvi razlog je verjetno izvožena miselnost: leta in leta so dopovedovali sebi in drugim, da je vsega zla na svetu kriva privatna lastnina. Sedaj se je izkazalo, da z odpravo privatne lastnine gospodarska vprašanja niso kar čez noč rešena, ampak se pojavijo še dodatni problemi. Tudi se je pokazalo prvič med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo, nato pa med Sovjetsko zvezo in Kitajsko, da se med "socialističnimi" državami ne cedi samo med in mleko. Kljub temu Tito in njemu podobni še vedno nategujejo vse na imperialistično in kapitalistično kopito, ker sami pred seboj ne upajo priznati, da so v resnici stvari malo manj preproste, kot so si oni utvarjali. Priznati si pa tega ne upajo, ker bi s tem odpadlo zadnje opravičilo za njihove zločine v preteklosti in za to, da še nadalje ostanejo na oblasti. Seveda je že dosti članov partije, ki so inteligentni in zato že razumejo, da marksizem-leninizem ni nobena razlaga za dejansko dogajanje na svetu, toda ti potem, če so poštene, tudi zagovarjajo odpravo partijskega monopola in povratek k demokraciji.

Ne tako Tito in krog okoli njega. Ti se krčevito oklepajo oblasti. Sedaj ko se je izkazalo, da tako slabo kot oni zna voditi gospodarstvo še marsikdo, si skušajo izmisliti zase novo funkcijo. Branili nas bodo pred "zahodnim imperializmom" v Sredozemlju in pred CIA. V tem smislu je napisana serija člankov v 'Borbi' o koli 1. novembra. Toda člankar ima zelo nerodno nalogo, ker komunistični reakcionarji, beri rankovičevci, tudi vlačijo na dan CIA, ki da danes organizira v Jugoslaviji vse mogoče temne zadeve, vštrevši gospodarsko reformo, kot dokaz,

da se je treba vrniti k strožjemu režimu. To seveda ne gre krogu okoli Tita v račun, tako da se je po eni strani treba norčevati iz pretirane bojazni pred CIA, obenem pa po drugi vseeno slikati na steno, kakšne hudobne nakane Američani imajo in kaj vse počenjajo. Z drugimi besedami CIA ne sme biti dovolj nevarna, da bi se moral vrniti na oblast Ranković, mora pa biti ravno dovolj nevarna, da lahko ostane na oblasti Tito z opravičilom, da mora braniti Jugoslavijo pred Američani.

Nobenega dvoma ne more biti, da delujejo v Jugoslaviji vse mogoče obveščevalne službe, prav tako kakor jugoslovanski komunisti vzdržujejo svoje obveščevalne službe drugod, dasi še precej bolj brez potrebe. Verjetno je celo, da CIA in druge ameriške oblasti študirajo teren v Jugoslaviji in "izbirajo mesta za desante v morebitni bodoči vojni", saj se vsi generalni štabi po vsem svetu pripravljajo na vsa mogoča naključja. Lahko se celo zgodi, da bi se morali Američani spustiti v Jugoslavijo, da bi branili Tita pred Sovjeti ali Kitajci. Ni veliko manjkalo, da se to že ni zgodilo... Toda to še zdaleč ne pomeni, da se Američani pripravljajo na vdor v Jugoslavijo ali da bi v Jugoslavijo že vdrli, če nas ne bi pred njimi branil Tito in njegova slavna armija. Sploh je o vsem tem komaj vredno izgubljeni besedi. Če bi Američani hoteli vdreti v Jugoslavijo, bi bili to lahko že storili leta 1950, ko bi se jim bil Stalin verjetno povrh vsega za to še zahvalil.

Smešno postane pisanje, ko začne 'Borba' negotovati nad tem, da se Američani zanimajo za politično dogajanje, "za žarišča spopadov, odpora in nezadovoljstva v Jugoslaviji", posebno "za zadevo Mihajlova in Rankovića" in za "razpoloženje naroda do vere". Kakšne skrivnosti so pa to? Če je vse komunistično govorjenje o sodelovanju ljudstva pri oblasti resno, mora ljudstvo vedeti, kaj se politično dogaja, saj sicer o teh stvareh ne more odločati ali pri odločanju sodelovati. Kar ve celotno ljudstvo, je nemogoče skrivati pred tujino, najmanj v "odprti državi", kakršna je po zagotovilu 'Borbe' Jugoslavija. Ali mislijo komunisti, da bodo državljani o političnih zadevah razpravljali med seboj, nato pa nemudoma umolknili, ako se odkod prikaže kak tujec? Če bi bilo pripovedovanje o sodelovanju ljudstva resno, bi morali o vseh političnih zadevah tako in tako javno razpravljati v časopisih. Ali naj bi tujcem prepovedali čitanje časnikov, kakor so to storili maoisti? Kaj se godi okoli Rankovića, bi morali vedeti tudi brez CIA, če ga zares za demokracijo. Za to se mora zanimati vsak zaveden državljan in vsak resen časnikar, domač ali tuj, in nobena oblast takih važnih stvari ne sme skrivati, če je demokratična in če temelji na ljudstvu.

Sploh je težko razumeti - če ni razlog, da mora Tito z nečem opravičevati svojo oblast -, kaj se sedaj Tito zaganja v Američane. Če ne bi bilo Američanov Tita že davno ne bi bilo. Menda si ne domišlja, da se je Stalin leta 1950 ustrašil njegove JA. Za Američane bi morda še imelo smisel napasti Titovo Jugoslavijo, če bi ga imeli za komunisto; pravim morda, ker ne Američani ne druge demokratske vlade niso ravno znane po svoji solidarnosti z demokrati in demokracijo drugje. Najznačilnejša lastnost demokratičnih držav je, da so vesele, če lahko žive v miru in se sprožijo v akcijo samo, če jim kdo le preveč vztrajno skače po prstih. Tito si sicer prizadeva, da bi jim kje skočil na kurje oko, toda Američani pogosto tega niti ne vedo niti ne opazijo. Na splošno so ameriške simpatije za Tita skoro ravno tako ganljive kot njihove utvare o tem, kaj Tito v resnici je. Tu di drugi zahodnjaki povsem mirno požro, če kdo piše o "predsedniku Titu in drugih liberalno usmerjenih partijskih voditeljih, ki že leta delajo za svobodnejšo Jugoslavijo". Če bi Tito hotel imeti svobodnejšo Jugoslavijo, bi jo že davno lahko*

h RAZVREDNOTENJE FUNTA h

Od gospodarskega sodelavca

Britanska vlada je 18. novembra sklenila, da s pristankom Mednarodnega denarnega sklada zniža uradno določeni tečaj britanskega funta od 2,80 dolarjev za funt na 2,40 dolarjev za funt - ali z drugimi besedami en cent je postal enakovreden peniju. Do tega sklepa je prišlo po treh letih poskusov devalvacijo preprečiti z deflacijo - omejevanjem denarnega obtoka, kar naj bi zavrlo stalno naraščanje cen.

Sistem uradno določenih valutnih tečajev namreč zahteva, da notranje cene ostanejo na isti ravni ali da vsaj ne naraščajo hitreje kot v drugih deželah. Če notranje cene naraščajo nesorazmerno, fiksni tečaji prenašajo ta porast na cene, po katerih izvozniki ponujajo svoje blago na svetovnem tržišču, in tako prodajajo manj. Druga možnost je, da izvozniki sicer znižajo cene, vendar prav zato izvoz postane manj rentabilen kot prodaja na domačem tržišču, kar spet omejuje izvoz.

Devalvacija ima namen spet vzpostaviti ravnotežje med domačimi in svetovnimi cenami s spremembo valutnega tečaja. Z razvrednotenjem se sicer utegnejo znižati cene na enoto izvoženega blaga, toda po vsem pričakovanju se poveča količina, tako da je izkupiček večji. Uvoženo blago se podraži, toda zmanjša se količina, s čimer se omeji celotni izdatek na uvoz.

Vse to je povedano precej na grobo - podrobna teorija devalvacije in njenih posledic z lahkoto napolni knjigo. Poudariti je treba, da razvrednotenje nikakor ni posebnost svobodnega gospodarstva. Brž ko se gospodarstvo decentralizira, postanejo cene vodilo za samostojne enote - podjetja, kar zahteva, da je tudi valutni tečaj tak, da omogoča primerjanje domačih cen s svetovnimi. Edina druga možnost je centralno odločanje o tem, kaj naj se izvozi in kaj ne, toda skušnje v Vzhodni Evropi kažejo, da je to preobsežna naloga za centralno oblastno, tako da to končno izgubi pregled, nima primernih vodil in je edina posledica popolna zmeda.

Voditelji britanskih sindikatov očitno to prav dobro razumejo, tako da je večina med njimi podpirala politiko laburistične vlade tako v času deflacije kot jo podpira sedaj v borbi za uspeh devalvacije. Dasi namreč devalvacija spravi v sklad notranje in zunanje cene, bi novo naraščanje mezd hitreje kot porast produktivnosti kmalu spet to sorazmerje uničilo. Celo Cousins, ki je izstopil iz Wilsonove vlade, ker se ni skladal z njegovo gospodarsko politiko, nikakor ne trdi, da taka ocena položaja ni pravilna, temveč le, naj bi vlada, namesto da skuša omejiti porast mezd, delala na tem, da hitreje naraste produktivnost. Žal je le to lažje reči kot storiti, ker je dvig produktivnosti proces, ki zahteva ne samo ukrepanje vlade, temveč velike napore in iznajdljivost posameznih delavcev in podjetnikov.

✱

✱ imel, toda Tito ni liberalno usmerjen temveč sam vase zaljubljen doktrinar, ki ga še tudi dosedanje skušnje niso omajale, ki mu pa vajeti uhajajo iz rok, ker njegovi recepti ne funkcionirajo. Če je Tito dopustil, da so komunizem v Jugoslaviji že napol demontirali, je to storil le, ker mu ni drugega kazalo, če ni hotel, da izgubi tla pod nogami.

Tako Titu nevarnost ne preti od Američanov, ki ne verjamejo, da je še vedno zagrizen komunist. Titu grozi nevarnost kot vsakemu diktatorju zaradi bistvene neumnosti diktature. Titu grozi nevarnost, ker so Jugoslovani dovolj pametni po skušnjah dvajsetih let, da se komunističnim frazam samo še smejejo. Ne bo mu pomagalo nobene rotenje CIA, posebno ne ker se je pokazalo, da je tudi med komunisti še precej ljudi, ki niso nehali opazovati in misliti.

* Čeprav večina sindikalnih voditeljev razume gospodarsko logiko, ima precej manj uspeha pri razlaganju stvarnega položaja sindikalnemu članstvu. Delavstvo si naravno želi izboljšanja življenjskega standarda in ga skuša doseči z zahtevami po višjih mezdah. Toda če rastejo mezde hitreje kot produktivnost, je edina posledica inflacija, to je, splošno naraščanje cen. Mogoče bi bilo seveda izboljšati realne dohodke enega dela prebivalstva na račun drugih delov, toda celo v kapitalističnih državah, posebno v Britaniji, so še posebej po plačilu davkov dohodki že tako izenačeni, da bi popolna enakost duhodkov komaj bistveno spremenila dohodke slabše plačanih slojev. Vedla bi pa do "uravnalovke", o kateri je vedel že Stalin, da docela zatre pobudo najbolj energičnega dela prebivalstva. Kadar se to zgodi, zastane naraščanje produktivnosti, edinega resničnega vira za povečanje realnih dohodkov, ki temelji dosti manj na večjih naporih delavcev kot na boljši organizaciji in boljši tehniki, ki jo je ravno potrebno stimulirati z različnimi dohodki.

Željo delavcev po zvišanju standarda in njihovo nerazumevanje gospodarskih pogojev krepko izkoriščajo britanski komunisti. Kljub temu, da jih je med uravnoteženimi Britanci neznatna manjšina, nimajo prevelikih težav, z nekritičnimi obljubami nahujskati tu in tam delavce na divje stavke proti nasvetom uradnih sindikatov, ki so si na jasnem, da s temi stavkami samo škodijo sami sebi in celotni deželi, da ne rečemo skupnosti, ter rušijo uspešnost britanskega gospodarjenja. Ironično je, da so komunisti pri rušenju v toliki meri uspešni danes, ko vse dogajanje v Vzhodni Evropi kaže, da so komunisti in njihov sistem docela nesposobni izpolniti svoje obljube glede naglega izboljšanja življenjskega standarda preprostih ljudi. Kolikor se je standard v Vzhodni Evropi sploh zboljšal, se je to zgodilo šele, ko so komunisti začeli odstopati od svojih načel, ki jih še vedno propagirajo drugod po svetu.

Da komunisti sploh še lahko nastopajo kot delavski voditelji in se delavci pustijo voditi od klepetočev kot je Jack Dash med londonskimi pristaniškimi delavci, je verjetno krivo to, da je na Zahodu toliko nekomunistov nasledilo komunistični kampanji proti antikomunizmu. Iz komunističnih publikacij je lahko ugotoviti, da je komunistična centrala v Sovjetski zvezi v šestdesetih letih začela organizirati sistematično borbo proti realističnemu ocenjevanju komunizma. V nekaj letih je komunizem uspelo prepričati del svetovnega mnenja, ne da je komunizem dober, temveč da je kritika komunizma nazadnjaška, hujskaška in podobno. S tem so si omogočili nadaljnje rovarjenje kljub jasnim dokazom, da je komunizem gospodarsko odpovedal. Če je odpovedal gospodarsko, ni nobenega razloga, zakaj naj bi bil dober politično, ko komunisti svojo oblast utemeljujejo izključno s svojo sposobnostjo, prinesiti ljudem izobilje.

Da se vrnemo k razvrednotenju funta. Zunanje gospodarski položaj Britanije in Združenih držav je še posebno kočljiv, ker mnoge države, posebno manj razvite, nalagajo svoje rezerve - ki naj jim pomagajo premagati prehodne težave v zunanji trgovini - na bančne račune v Londonu in New Yorku. To se jim splača precej bolj kot nakupovanje zlata, ker prinaša obresti. Taki računi morajo biti vedno na razpolago za plačilo v katerikoli drugi valuti. Dokler je britanska zunanja trgovina v ravnotežju, prenos iz teh računov služijo za normalne transakcije. Brž ko zunanja izmenjava začne šepati, prično naložniki umikati denar in ga nalagati drugje, kar pomeni, da jim mora Britanija (ali ZDA) dati na razpolago devize. Ta vloga pomeni precejšnjo obremenitev, tako da si je Britanija v zadnjem času morala večkrat izposojati denar pri drugih narodnih bankah. Britanci bi se te vloge radi znebili, ker dela njihovo gospodarstvo posebno ranljivo, - toda ni še jasno, kdo naj bi prevzel nato vlogo mednarodnega bankirja, ko bi jo funt šterling izgubil: Mednarodni denarni sklad, Evropska denarna zveza? Na to je treba misliti, posebno če naj denarna vloga zlata ostane neizpremenjena.

L. SIRC

IZŠLA JE KRATKA PROZA LEVA DETELE "IZKUŠNJE Z NEVIHTAMI"

PODROBNOSTI GLEDE CENE IN PRODAJE V PRIH.ŠTEVILKI

JUGOSLAVIJA PROTI LASTNI MANJŠINI

Od našega dopisnika

Letos poleti naj bi se Italija odločila, kateri predel svojega ozemlja bi bila pripravljena odstopiti za izgradnjo protosinhrotrona, ki naj bi s svojimi velikan-skimi napravami na področju več kvadratnih kilometrov, služil Evropi za razvoj atomske znanosti v miroljubne namene. Za namestitvev inštitutov in kompliciranih strojev, kjer bi bilo neposredno ali posredno zaposlenih do 50.000 ljudi, prihaja v poštev le ozemlje, kjer je na razpolago dovolj vode in z dobrimi prometnimi zvezami (tudi letalskimi). Važno je še, da morajo biti tla absolutno stabilna - kakršnikoli potresni sunki bi delo onemogočili.

V sami Italiji sta prišla v poštev dva kraja: Nardo v Puglii in Doberdob na slovenskem Krasu. Prvi je odpadel, toda za Doberdob se italijanska vlada še ni izrekla (kaže da so s tem v neki zvezi tudi italijanski obrambni načrti). Tekmujejo pa tudi Francozi s svojim Le Luc, za katerega pa je tržaški 'Il Piccolo' pisal, da je preveč izoliran, da nima dobrih prometnih zvez, dasi se po drugi strani nahaja v bližini drugih francoskih atomskih centrov, in se v bližini tudi nahajajo ležišča urana.

Za protosinhrotron se poteguje tudi Avstrija, ki ima predvsem to prednost, da je mednarodno nevtralna.

Sodeč po stališču titovcev v Italiji, jugoslovanska vlada iz nekakšne evropske sentimentalnosti ali pa čisto politično-finančne preračunljivosti, - in držalo bo to slednje, - podpira Doberdob. Saj če bi to gospodarsko pomagalo kraškim Slovence, bi bilo razumljivo in hvalevredno. Toda naselitev tisočev in tisočev nedomačinov, v prvi vrsti kajpak Italijanov z juga, pomeni, da bodo kraški Slovenci udušeni, in z njimi verjetno tudi oni v Gorici in celo v Trstu. To se pravi, da je slovenska manjšina politično in s tem stvarno zapisana nagli smrti, posebej še, ker ni dejanske zakonodaje za zaščito slovenske manjšine. Proti temu se seveda borijo vsi slovenski demokrati brez izjeme - medtem ko so titovci za Italijani v Julijski Krajini so kajpak za Doberdob in že sestavljajo odbore za pritisk na italijansko vlado. V teh odborih seveda ni Slovencev - razen doberdobskega župana, ki je komunist.

V Gorici so na primer ustanovili mladinski odbor za protosinhrotron in gospodarski razvoj goriške pokrajine, v katerem so zastopane vse politične struje razen neofašistov. Ta odbor je na primer poslal pismo premierju Moru, v katerem protestira, ker se vlada še ni izjavila za Doberdob. Odbor grozi, da bo "med drugim" organiziral v pokrajini generalno stavko, če vlada ne da zadovoljivega odgovora.

Jugoslavija sicer nima denarja za pristop k temu podjetju, toda glasovala bo za Italijo, torej predvidoma za Doberdob, in Italija ji bo dala denar za pristop. Zanimivo je, da piše 'Il Piccolo', da bi Francija dobila protosinhrotron, če bi se general de Gaulle uprl doberdobskem načrtu.

5000 ZA SVOBODO (OD NAŠEGA DOPISNIKA)

Mednarodna spominska svečanost v počastitev žrtev komunizma, ki jo je KT v oktobru napovedal, se je vršila 31. oktobra v znani londonski dvorani Royal Albert Hall ob prisotnosti preko pet tisoč ljudi in je izredno lepo uspela. Organiziral jo je Foreign Affairs Circle, to je majhna toda zelo aktivna skupina britanskih javnih delavcev in publicistov, ki se v glavnem bavi s problemi komunizma. Na svečanosti so sodelovali zastopniki vseh narodov, ki žive pod komunističnimi režimi, razen Bolgarov, ki se niso mogli pravočasno organizirati. Sodelovali so pripadniki vseh religij, katoliške, pravoslavne, anglikanske, luteranskih, muslimanske in budistične. Izredno pozornost so vzbudili Poljaki s svojim prikazom borbe Poljske proti komunizmu od leta 1930. Niti v eni točki ni bilo mogoče čuti kakšnega antiruskega gesla, dasi so sodelovali Ukrajinci in Baltijci. O jugoslovanskih žrtvah komunizma je govoril Rastko Marčetić, ki je poudaril, da ni mnogo razlike med zgodovino KPJ in VKP(b): obe sta pričeli s terorjem, pobili tisoče ljudi, nadaljevali s progonom kmetov in zaplembo njihove zemlje in zdaj končujeta s čistkami v samih partijah. O prireditvi je poročal tudi tisk in televizija.

KULTURA IN OMIKA

Ob letošnjem jesenskem občnem zboru društva bibliotekarjev je bilo danih precej zanimivih podatkov o javnih knjižnicah v Sloveniji. Do prve svetovne vojne je bilo po približnih ocenah na Slovenskem 500 ljudskih knjižnic. Podatki so dobili prvič konkretno obliko šele 1. 1930, ko je bilo v 406 knjižnicah in čitalnicah Dravske banovine in raznih društvih nekaj več kot milijon knjig. L. 1940 je bilo v Sloveniji 855 javnih knjižnic, toda zaradi vojne in nemške okupacije Gorenjske in Štajerske, kjer je bilo kakih 400 knjižnic, je propadla približno polovica teh knjig. Po vojni, 1. 1948, je bilo v kakih tisoč knjižnicah nekaj nad 300.000 knjig. Dve leti kasneje je bilo 1.200 knjižnic s 600.000 knjigami. Potem pa se je začelo število knjižnic hitro nízati in 1. 1953 jih je bilo samo še polovica, medtem ko je število knjig ostalo več ali manj isto. Leta 1961 je bilo le še 54 javnih ljudskih knjižnic, medtem ko se število knjig ni izpremenilo.

KNJIŽNI TRG: DZS (Državna založba Slovenije) pripravlja izdajo novega Krajevnege leksikona Slovenije. Leksikon bo vseboval opise posameznih občin v Sloveniji in kraje teh občin po abecednem redu. Urednika leksikona sta dr. Roman Savnik in prof. France Planina. Prva knjiga je že v tisku in stane v prednaročilu 100 Ndin.

Založba Mladinska knjiga v Ljubljani je v seriji Monumenta Litterarum Slovenicarum, v kateri je že izšel rokopis Prešernovih poezij, izdala faksimile rokopisa Krsta pri Savici. Faksimile je natančen posnetek edinega ohranjenega izvoda rokopisa iz leta 1836, ki je sedaj v knjižnici Narodnega muzeja v Ljubljani. Kot del faksimila so izdali tudi fototipski ponatis prve knjižne izdaje Krsta pri Savici, enako iz 1. 1836. Cena kompletnege faksimila je 35 Ndin.

Letošnje "Zlato pero", nagrado, ki so jo že devetič po delili v Beogradu za najboljšo ilustracijo, je dobila ljubljanska slikarka Lidija Osterc, hči skladatelja Osterca. Dobila jo je za ilustracije v knjigi "Sneguljčka in druge Grimmove bajke", ki jo je izdala lani Mladinska knjiga v Ljubljani.

OBLETNICE: Ob stoletnici Dramatičnega društva je TV Ljubljana imela 18. oktobra na sporedu igro "Lepa Vida", ki jo je napisal leta 1893 dr. Josip Vošnjak, slovenski narodnjak in politik, deželni poslanec in soustanovitelj dnevnika "Slovenski narod". To je bila lepa gesta TV Ljubljana, da ob stoletnici slovenske drame da pregled slovenske dramaturgije v tej dobi in obenem počasti spomin človeka, ki je po priznanju DELA posvetil ves prosti čas delovanju za naše narodne pravice. Toda - o tempora, o mores! Isti večer so igrali tudi neko nogometno tekmo in kljub protestom urednika dramskega TV pro-

grama meni nič tebi nič nadomestili "Lepo Vido" s prenosom tekme.

60 - letnico rojstva je pred kratkim proslavljal Leon Pfeifer, redni profesor in predstojnik godalnega oddelka na Akademiji za glasbo v Ljubljani.

GLASBENI KOTIČEK: Ljubljanski Slovenski oktet je novembra gostoval na Koroškem. Koncertiral je na Brnci, v Železni Kaplji in v Pliberku.

Društvo slovenskih skladateljev je izvedlo drugo akcijo za nove slovenske skladbe. 23 skladateljev je podpisalo pogodbe za nova komorna in solistična dela in za jazzovske skladbe. Rok za oddajo partitur je 31. marec 1968. Skladatelji so dobili tudi po 1.500 Ndin predujma ob podpisu pogodbe.

S PRIMORSKEGA: Slovenski rojak in tržaški kompozist Ubald Vrabc je za svojo Kratko simfonijo dobil tretjo nagrado mesta Trsta na mednarodnem natečaju simfonične glasbe. Natečaja se je udeležilo 84 avtorjev, med njimi 23 iz Italije.

Ljubljanska opera je gostovala v Kulturnem domu v Trstu z Borodinovim Knezom Igorjem. Bil je to prvi nastop opere v Trstu po letu 1954.

V Kanalu na Soči so odkrili spomenik skladatelju Mariju Kogoju in odprli novo urejeno ljudsko knjižnico. Spomenik je delo solkanskega rojaka prof. Borisa Kalina.

STIKI S TUJINO: V galeriji mestne hiše v Kranju so novembra imeli razstavo "Razvoj jazza v Ameriki". Gradivo za razstavo je posredoval ameriški generalni konzulat v Zagrebu. Nekaj dni pred tem pa so v Moderni galeriji v Ljubljani odprli razstavo ameriških knjig. Ob tej priliki so imeli tiskovno konferenco, na kateri je govoril predstavnik ameriškega veleposlaništva v Beogradu.

ŠOLSTVO: Vlada v Beogradu se je odločila za novo akcijo proti nepismenosti. Nameravajo jo izpeljati v petih letih in so zanjo rezervirali 5 milijard Sdin. Poročilo, iz katerega črpam ta podatek, ne pove, kje obstoja ta problem.

V Slovenskem šolskem muzeju v Ljubljani so odprli razstavo Šolske zgradbe na Slovenskem v obdobju 1755-1966. Razstava je posvečena razvoju šolstva na Slovenskem. Razstavljen je tudi najstarejši dokument za šolsko zgradbo iz leta 1418 za obnovitev šole pri sv. Nikolaju v Ljubljani.

NOVE PLOŠČE: Med letošnjimi ploščami Mladinske knjige so "Muzika h komediji Ta veseli dan ali Matiček se ženi", znana pod imenom "Figaro" skladatelja Janeza Krstnika Novaka; plošča z deli baročnih skladateljev Iza ka Poša in Gabrijela Plavca; in plošča z zbori Franceta Marolta, Davorina Jenka, Oskarja Deva, Matije Tomca in Vasilija Mirka v interpretaciji APZ "Tone Tomšič".

PREPOVEDALI so uvoz in širjenje knjige "Dvajset pisem prijatelju". Avtor je Stalinova hči... **SPECTATOR**

Božični večer v Dachauu

Da bi bil oris dogodkov v Dachauu pred dobrimi dvajsetimi leti popolen, objavljamo v naslednjem prigodni članek, ki ga je avtor objavil pred desetimi leti v clevelandski 'Ameriški domovini'.

+

Morda so zvezde svetile v noč. Prav gotovo je debela snežena odeja pokrivala neznane mi okolne griče in tujo plan. V mestu, ki ga nisem še videl, so ljudje najbrž hiteli v cerkve in otroci so se gnetli okoli božičnih drevesc....

V samici je vladala tema; čemu naj bi pač nocoj prižigali luči zavrženi svojati, ki ni hotela razumeti novega časa in še manj - služiti "Novi Evropi". Tu pa tam je odjeknil strel, od časa do časa je zalajal pes in preko debelega zidu ter s pločevino zastrtega okna so iz mravljišču podobnega taborišča prihajali nerazločni glasovi. vzdolž hodnika jetnišnice, ki so ji rekli "bunker", je odmevala rjovenju podobna kvantaška pesem "Meine Dirne ist aus Wuppertal..."; drla se je elita "Herrenvolka" - pijani SS-ovci... Nič kaj svečan uvod v božično praznovanje. Toda v tistih časih smo se bili privadili vsemu in marsikateri izmed nas bi čisto mirno ugotovil: kraju primerno slavja. Živelimo v nekakšnem deliričnem stanju in tako nismo povsem razumeli, kaj se dogaja okoli nas. Kakor nas je dušilo ledeno vzdušje vedno prisotne smrti, tako nas je še močnejše krepila misel na skorajšnji konec trpljenja - svobodo. Še več, gonila nas je prava strast, da doživimo zlom Hitlerjevega "cesarstva", saj je bil tako blizu, čutili smo ga in naravnost videli kako strah pred bližajočim se polomom že polni mozeg in mehča kosti nadutih nacističnih hord...

JASLICE V SVITU VISLIC

Neke noči, sredi novembra 1944, so me prignali iz Frizije in me pahnili v samico dahavskega bunkerja. Sledeče jutro me je obiskal poveljnik bunkerja Obersturmfuehrer Stiller, bivši odvetnik iz Gradca in mi prav prijazno naznanil, da me ne mislijo takoj obesiti, pač pa pridem na vrsto morda že jutri. Tako sem čakal in pričakal zadnji november, moj god in rojstni dan. Takrat sem sklenil, da naredim jaslince in če dočakam sveti večer, jih postavim v kot celice - pa naj se zgodi kar hoče!

Pri odhodu iz taborišča pri Aurichu (Friesland), kamor so me iz Dachau v oktobru pomotoma poslali, sem dobil tri male zavoje, ki mi jih je medtem poslala sestrična. Tako sem imel ovojni papir, nekoliko staniola, v katerem je bil zavit sir, in vrečico iz tankega zelenega papirja z bonboni. Ali kako naj naredim jaslince? - Nisem imel nikakršne ga rezila in ne svinčnika. V zidu sem našel žebelj, ki sem ga nato ob kamnu nabrusil, vendar s tako nabrušenim žebeljem je bilo težko količkaj primerno rezati papir. Prišel sem do zaključka, da z mojimi jaslincami ne bo nič, če si nekako ne nabavim boljšega orodja. Brivec, ki me je enkrat na teden prihajal brit, je bil kmečki fant iz okolice Ljubljane, ki so ga partizani mobilizirali, a Nemci kmalu nato ujeli. Bil je zanesljiv, zato sem mu zaupal kaj rabim. Že drugi dan mi je prinesel ostanek svinčnika in klinico za britje. Tako so moje jaslince hitreje napredovale. Narisal sem hlevček, Marijo z Jezuškom, sv. Jožefa, sv. Tri Kralje, pastirčka, kravo, oslička in ovčice. Nato sem vse izrezal, posrebril, kar se je imelo svetiti, zlasti veliko zvezdo repatico, ki naj bi sijala nad hlevcem. Za pred jaslince sem izrezal papirnat prtiček. Mah pa mi je nadomestil narezan zelen papir. Brivec mi je nabavil tudi svečko, da bi razsvetljevala hlevček. Na veliko srečo je ravno pred sam Božič prišel od doma prvi večji paket, tako sem imel tudi papirnato škatlo, na katero bom lahko postavil jaslince: Čeprav sem moral oprezno delati, da me ne zalotijo, sem ja slice pravočasno dovršil in jih spravil v škatlo pod prepečenec.

PRAZNIČNA VEČERJA

Surovo petje vojakov me je vznemirjalo, zlasti še ker druge dni niso popevali. Tudi večerjo so nam običajno delili bolj zgodaj in prižigali luč. Ravno na sveti večer pa le ni hotel zaškripati voziček s kotlom. Ko sem nemiren korračil po celici, so vojaki utihnili in z drugega hodnika so zadoneli psalmi. Peli so jih protestantski duhovniki, izmed katerih se še spomnim dr. Martina Niemoellerja. Luč je zasvetila in tam dol nekje pri kuhinji je zacvilil voziček. Vedel sem, da bodo rabili najmanj pet minut, da pridejo do mojih vrat, zato sem hitro odprl škatlo in razpostavil ja slice. Nato sem nestrpnost poslušal, kako se je "procesija" bližala in premišljeval, kateri SS-ovec bo nadzoroval delitev večerje. Končno se je le odprlo okence na vratih in Stanko je pomolil glavo v celico ter vzel skodelico. Z njim je bil Paul, kuhinjski kapo, sredi hodnika pa je stal namestnik komandanta Arond. Ker je tudi Paul preveč zvedavo gledal v celico, je Arond odprl vrata in stopil do jaslinc. Nasmejal se je in dejal, da sem jih dobro napravil. Arond je bil po rodu Francoz iz Lorene, dober človek in je videl le ono, kar je videti moral. Stiller je bil odšel na dopust in tako je vsaka nevarnost minila.

Večerja je bila praznična - nekaj ocirkov kravjega vimena je plavalo v koruznem zdrobu. Pa kaj večerja, Stan-

ko mi je šepnil, da bo okno v vratih nocoj odprto do polnoči in luč bo gorela ter prominentni priporniki, živeči v celicah na nasprotni strani hodnika, se bodo do polnoči lahko sprehajali in tudi smeli govoriti z nami, ki smo uradno bili smatrani za bandite. In res, komaj je voziček odklopotal naprej, sta že prišla prijatelja Novak in Mita, ki sta tudi bila med "svobodnjaki". O jaslicah se je hitro zvedelo po vsem bunkerju in vsi prominentni, pa tudi mnogi SS-ovci so jih prišli ogledat. Pastor Niemoeller mi je celo prinesel steklenico črnega vina, ki ga je dobival za službo božjo, mlad SS-ovec pa vrč za vodo napolnjen s pivom. Stanko je v kuhinji "organiziral" svinjsko pečenko s praženim krompirjem in zeleno solato, kar so imeli vojaki in prominentni za večerjo, ter mi vse skupaj prinesel, veselo ukazujoč, naj zlijem koruzno čorbo v stranišče. Novak mu je svetoval, naj zapre lino v mojih vratih, da bom lahko v miru povečerjal. Kasneje pa se zopet vrnejo in se kaj pogovorimo. Tako se je tudi zgodilo. Večerja je bila za dahavski bunker naravnost kraljevska in vino se mi je zdelo tako dobro, da nikjer nisem več našel takega. Hvaležen sem bil prijateljem, ampak mislil sem le na to, kaj vse mi bosta Novak in Mita povedala. Stanko me je sicer obveščal, toda on ni tako poznal položaja, kakor sta vse dobro vedela Novak in Mita, prvi diplomat, drugi pa novinar. O stanju v Jugoslaviji sem tu pa tam kaj našel v "Voelkischer Beobachterju", kar pač ni bila zgolj Goebelsova propaganda, kakor sem takrat mislil. In kdo ni v tistih časih živel v prepričanju, da zavezniki vkorakajo v Jugoslavijo, zaustavijo državljansko vojno in najdejo vsaj kakšno kompromisno rešitev.

Baš ko so mi te misli rojile v glavi, se je okence zopet odprlo; bil je Stanko, z njim pa škof Clermond-Ferrandski msgr. Piquet, ki me je vprašal, če bi za Božič želel prejeti sv. obhajilo. Pojasnil mi je, da naj obudim kesanje in ko bodo zjutraj delili zajtrk, se bo on postavil med vrata nasprotne celice in mi dal odvezo. Stanko pa mi že noč prinese v škatlici od vžigalic v papir zavito sv. hostijo, ki naj jo zjutraj po odvezi zaužijem. (Takrat je veljala za koncentracijska taborišča posebna dispensa sv. Očeta. Če bi SS-ovci zalotili duhovnika, da je priporniku podelil sv. zakramente, bi ga takoj poslali v krematorij.) Škofova pozornost in zaupanje sta me globoko ganila in bil sem presrečen, da sem napravil jaslice.

"PRIHODNJE LETO V SVOBODI..."

Novak in Mita sta se po škofovem odhodu vrnila in mi hitela pripovedovati, da so Nemci na izdihu, bencina ni več, da je pol Jugoslavije osvobodjena, da so Rusi v Srbiji in Tito v Beogradu, ali da zavezniki hite od zapada in bo do zasedli ostalo polovico Jugoslavije, zasedli pa so že nekatere dalmatinske otoke...

Po hodniku je prišel stražar in objavil polnoč. Svobodnjaki so morali v svoje celice. Novak mi je še zaklical:

"Hristos se rodi! Do godine u slobodi..."

Stanko je najprej zaprl vrata na celicah prominentnih nato pa okenca v vratih nevarnih političnih zločincev. Ko je zapiral okence v mojih vratih, mi je skrivaj potisnil v roko škatlico od vžigalic...

Položil sem škatlico z Božjim Detetom v podobi sv. hostije v jaslice. Dolgo sem klečal pred jašlicami, zatopljen v molitev in premišljevanje. Ko sem vstal, sem bil popolnoma miren. Srce mi je bilo napolnjeno z vero in neka posebna moč me je navdajala, saj sem imel pri sebi resnično Božje Dete v jaslicah in brez vsakih dvomom upal, da zavezniki že hite od zapada osvobajati domovino...

Dahavske jaslice sem srečno prinesel iz taborišča, da jih vsako leto o Božiču postavim v kotiček sobe. V jaslice tudi položim papirček, v katerem je nekoč prebival Bog. Nisem pa prinesel v svobodni svet onega silnega upanja, ki je polnilo moje srce v dahavski celici na sveti večer. Ni več one moči, ki me je krepila v taborišču smrti. V me ni se je nekaj zrušilo in tudi na sveti večer ne najdem več miru.

Mir ljudem na Zemlji, ki so dobre volje...

Miru zame več ni! In kako naj vlada v meni mir, ko že trinajst let gledam to "osvobojevanje" moje domovine; ko mi namesto pesmi zvonov že trinajsti božični večer polni ušesa podsmehljiv glas: Prihodnje leto v svobodi...

Da, v meni se je podrlo prav vse, razen vere v Boga in v naš trpeči narod.

POD ČRTO:

Ko so delavci v Nišu vrgli direktorja preko zidu na cesto, ker so se naveličali dobivati premajhne plače, so se pojavili na licu mesta fotografi in fotografirali defenestriranega direktorja, ki je kasneje trdil, da je zadevo organizirala ameriška obveščevalna služba CIA. Vlada Bulatović pa se je v beograjski POLITIKI 10. novem-

bra ponorčeval z listo zaveznikov CIE, ki rovarijo po Jugoslaviji, in katere bi bilo treba takoj aretirati. Ti zavezniki so: Protek-cia, Malverza-cia, Interven-cia, Korup-cia; Subven-cia, Dekaden-cia, Infla-cia, Birokracia, Emigra-cia, Fluktua-cia, Uzurpa-cia, Restrik-cia, Analfabetiza-cia, Dota-cia, Kompromita-cia, Banaliza-cia, Demoraliza-cia, Špekula-cia, Kreteniza-cia.

Na 8. plenumu centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije 23. novembra v Beogradu so razpravljali o "aktualnih idejnopolitičnih problemih in nalogah pri uresničevanju gospodarske in družbene reforme". Prvi je govoril član izvršnega komiteja Roman Albreht, ki je dejal, da je sedanja rast proizvodnje res nezadovoljiva in da jim stagnacija ne more prijati. Toda v komentarjih o zmanjšani stopnji rasti proizvodnje je bilo mogoče jasno razbrati tudi "protisamoupravno in sovražno aktivnost posameznih birokratsko-konzervativnih in protisocialističnih elementov", ki so poskušali kriviti reformo samo. Albreht je zatrdil, da sploh ni mogoče govoriti o splošni stagnaciji v gospodarstvu, ker se nekatere panoge zelo lepo razvijajo, druge pa slabo. To je predvsem posledica "ekonomsko selektivnega učinkovanja reforme", ki razkriva šibke točke v gospodarstvu. "Večje težave povzročajo v tem trenutku dejstvo, da smo na ekonomsko slabih točkah gospodarstva doslej proizvajali sorazmerno velik del skupne proizvodnje." Reforma pa je po kazala gospodarstvu, da je uspeh mogoč le, če proizvaja blago, ki ga lahko proda doma ali na tujem.

Albreht se je obregnil ob ekonomiste, ki ocenjujejo gospodarsko politiko na drugačen način kot CK, zvezna skupščina in drugi organi in ki trdijo, da bodo brez težav uredili probleme, samo če jih vsi poslušajo. "Taki ekonomisti spregledujejo, da je politika zapletena zadeva in da znanstvenih dognanj ni mogoče uporabljati z ukazi." Od komunistov, ekonomistov, profesorjev in publicistov je treba zahtevati, da kažejo določen politični občutek odgovornosti za čas, v katerem objavljajo svoja stališča.

Albreht je dejal, da je v delitvi dohodka med gospodarstvom in "negospodarsko sfero" ter družbeno-političnimi skupnostmi letos bilo gospodarstvo oškodovano. V gospodarstvu samem ni mogoče več dopustiti, da bi osebni dohodki naraščali hitreje kot proizvodnja. Vprašanje je, kako bi merili uspeh podjetja in kako bi razdelili dohodek med potrošnjo in akumulacijo. Merila zaenkrat niso dovolj določena in pri slabih uspehih zato ne trpe plače ampak vlaganja. Nadaljna težava je, da je velik del akumulacije zamrznjen v neprodanih zalogah in "na ta način uporabljamo akumulacijo za ohranjanje ekonomsko nezanimive proizvodnje", kar ovira modernizacijo gospodarstva. Vir političnih in idejnih problemov so nesorazmerno visoki osebni dohodki, ki ne zavise od uspehov dela.

Tudi Tone Bole se je obregnil ob razlike med ekonomisti in politikami, o katerih se zadnji čas precej govori. Nekateri poenostavljajo zadevo tako, da trdijo, da uradna gospodarska politika pomeni odrekanje, medtem ko bi ekonomisti pomagali k blaginji. Ekonomiste naj bi podpihoval skupine in posamezniki, ki sicer v političnih in predstavniških telesih podpirajo sedanjo politiko. Bole je zavrnil vse take govorice z izjavo, da so že ničkolikokrat "definirali integralnost znanosti in politike" in poudarili enotnost teorije in prakse.

Hrvat Mirko Lacković je pripomnil, da bi bilo treba odločneje pokazati, na koga se taka kritika nanaša.

Prav verjetno je, da se je nanašala na dolgo razpravo o gospodarstvu, katero je v nadaljevanjih objavil zagrebški VJESNIK. Sestavila jo je imenitna skupina ekonomistov, pri redakciji pa je sodelovala celo Savka Dabčević-Kučar, predsednik hrvaškega izvršnega sveta (vlade). Razprava je v zapletenem jeziku megljeno priporočala gospodarsko ekspanzijo, ne da bi se posebno bala inflacije.

V sklepih je CK ugotovil, da je bila v pripravljanju 8. seje dosežena "enotnost vseh centralnih komitejev ZK republike v določanju osnovnih nalog ZK v naslednjem obdobju". Na dolgo so v sklepih pisali o reformi, ki da je globoko posegla v vse pore družbenega življenja. Podprli so sklepe zvezne skupščine o gospodarstvu letos in v prihodnjem letu.

ŠE EN PARTIZANSKI VOJVODA NA HLADNEM

Na plenumu centralnega komiteja ZK Srbije so 22. novembra obsodili "grupaško" dejavnost skupine komunistov v srbski občini Lazarevac v bližini Beograda. Poglavar te skupine je bil zvezni poslanec Radivoje Jovanović-Bradonja, upokojeni general, narodni heroj, hrabri borec iz narodno-osvobodilne borbe. Obtožili so ga, da je nasprotoval samoupravljanju, napadal gospodarsko reformo in podpihoval srbski nacionalizem. Namigovali so, da je podpiral Rankovića, a se je delal, da podpira Tita. V občini je na svojo stran dobil občinske može in je s pomočjo Zveze borcev skušal dobiti oblast tudi v občinskem komiteju Zveze komunistov. Tam so mu nasprotovali mlajši komunisti med delavci in inženirji kolubarskega rudniškega bazena in elektrarne. Na plenumu so govorniki drug za drugim obsojali Jovanovića, ne da bi on sam ali kdo drug kaj rekel v obrambo. Lazarevska afera se je pletla že od volitev leta 1966 na prej, ko je bilo v občini pet kandidatov za zveznega poslanca in so se vsi potegovali za izvolitev na stare viže z demagogijo in spletkarjenjem. Dobrivoje Radosavljević, predsednik CK ZK Srbije, je na plenumu hudo obsodil frakcionastvo in ga orisal kot črnega hudiča, ki grozi partiji. Poslanec Jovanović je imel tudi neimenovane somišljenike in podpornike v Beogradu, s katerimi bodo obračunali v beograjski Zvezi komunistov.

Slovenci so med narodnostno najbolj nestrpnimi ljudmi v Jugoslaviji. Center za raziskovanje javnega mnenja pri beograjskem Institutu za družbene vede je izvedel anke-to, v kateri so vpraševali občane, kaj mislijo o ljudeh iz drugih republik: ali je domačinom mar, če žive med nji mi ljudje iz drugih republik? Ali jim je mar, če dobe de lo v istem podjetju ali če dobe boljšo službo? Ali bi se spoprijateljili z njimi? Ali bi se poročili? Ali bi hoteli nedomačina na vodilnem mestu v republiki?

Največjo strpnost so pokazali ljudje v Vojvodini, kjer je 71.1% vprašancev sprejelo vse druge narodnosti. Na Hrvaškem je bilo takih 70.3%, sledile pa so Bosna in Hercegovina in Črna gora. Jugoslovansko povprečje je bilo 59.2%. Ožja Srbija, Kosovo-Metohija, Makedonija in Slovenija so imele samo 41.7% strpnih vprašancev. Od-stotek nestrpnežev je največji na Kosovu in v Metohiji, kjer jih je 9%, v Sloveniji pa jih je 5%. Na Kosovu-Metohiji je prebivalstvo zaradi svojega mešanega sestava ze lo trpelo za časa Rankovićeve šovinistične kampanje.

SLOVENCİ V DIPLOMACIJI: Po podatkih držav-nega sekretariata za zunanje zadeve je bilo 1. septembra letos v tem sekretariatu zaposlenih 1.648 ljudi. Od teh jih je bilo 807 na poslih, ki so zahtevali visoko strokov-no usposobljenost. Republiška struktura teh 807 je bila na slednja: 287 jih je bilo iz Srbije, 216 iz Hrvatske, 47 iz Slovenije, 47 iz Makedonije, 96 iz Črne gore in 114 iz Bosne in Hercegovine. Poleg omenjenih 47 Slovencev iz republike Slovenije sta bila še dva Slovenca, ki ne živi-ta v Sloveniji - skupno torej 49 Slovencev odn. 6%.

Jugoslavija ima 66 veleposlanikov. Od tega jih je 15 iz Srbije, 21 iz Hrvatske, 8 iz Slovenije, 7 iz Makedoni je, 6 iz Črne gore in 9 iz Bosne in Hercegovine. Sloven-ski veleposlaniki se nahajajo v Vzhodni Nemčiji, Pakista nu, Iranu, Mongoliji, Senegalu in Maroku. En pa je ve-leposlanik za štiri države skupaj: Gano, Togo, Dahomej in Liberijo. Osmi veleposlanik je dr. Anton Vratuša, vo-dja jugoslovanske delegacije pri OZN.

Odpravnikov poslov je 5 in so vsi iz Hrvatske. General-nih konzulov je 23. Iz Srbije jih je 5, iz Hrvatske 7, iz Slovenije 4, po dva iz Makedonije in BiH ter 3 iz Črne gore. (To so podatki na 31. oktobra letos) Slovenski gene-ralni konzuli so v Trstu, Celovcu, Chicagu in Pittsbu-rgu.

JEZIKOVNA ENAKOPRAVNOST: Vrhovno sodi-šče Jugoslavije je izjavilo, da so sodišča in drugi organi dolžni v postopku seznaniti stranke z njihovo ustavno pra-vico, da v postopku uporabljajo svoj govorni jezik. Sodi-šče oziroma organ, ki ima javna pooblastila, je dolžan preskrbeti tolmača, če poteka postopek v drugem jeziku kor pa v jeziku, ki ga uporabljajo sodišče ali drugi orga-ni. Če ne izpolnijo te dolžnosti, je to kršitev postopka in razlog za razveljavitev oziroma ukinitve sklepa.

Kot smo že poročali, je bilo v zvezni skupščini uvede no simultano prevajanje na jugoslovanske jezike.

DEBRA NI VEČ: V petek 1. decembra je hud potres porušil mesto Debar na makedonsko-albanski meji. Oko-li 10.000 ljudi je ostalo brez strehe, ubitih pa je bilo na veliko čudo samo osem. Julija 1963 je v potresu v Skop-ju izgubilo življenje 1.700 ljudi, 800 pa jih je ostalo in validnih.

CERKVENI TATOVI: Organi kriminalističnih služb v Mariboru in Gradcu so aretirali tri avstrijske državlja-ne, ki so kradli nabožne plastike po slovenskih cerkvah. Aretirana trojica je ukradla 53 takih plastik in jih prepe-ljala preko meje, kjer jih je prodajala raznim špekulan-tom. (Tatvine cerkvenih predmetov so se vršile že precej let - toda svoje čase se oblasti zanje niso zmenile, ker je šlo pač za predmete "praznoverja in opija". Šele, ko so cerkve postale tudi turistična atrakcija, ki prinaša devi-ze, se je policija zganila.)

KAPLAN "ZLORABIL" VERO: Kaplan Ivan Pe-trič iz Cerklj je bil obsojen na tri mesece zapora pogoj no za dve leti in povračilo sodnih stroškov, ker je v ne-kem pogrebem nagovoru na Trati pri Cerkljah junija le tos ocenil vietnamsko vojno in izjavil, da se ameriška vojska tam bori za sveto in pravično stvar. S tem je zlo-rabil verski obred v politične namene. Na predlog svoje-ga zagovornika, ki je na procesu izjavil, da gre za "po-moto v formulaciji omenjene ocene o Vietnamu", si je obtoženec pridržal pravico pritožbe. (Po isti titovski lo-giki bi morali Amerikanci odn. ameriška vlada, ki sma tra vojno v Vietnamu za pravilno, postaviti pred sodišče č.g. Coteswortha Lewisa, ki je "izrabil" svojo pridigo v Williamsburgu, kateri je prisostvoval tudi ameriški pred-sednik Johnson, in izjavil, da je vojna v Vietnamu zgre-šena. Č.g. Lewisu se ni skrivil niti en las, o njegovi pri-digi pa so pisali vsi ameriški in tuji časopisi, kar prav go tovo ni bilo Johnsonu v prid. Po isti titovski logiki bi mo rali Angleži vsaj vtakniti v luknjo tkzv. "Rdečega Dekana" Johnsona, ki je za časa svojega življenja, ko je bil upravnik anglikanske nadškofije v Cantenburyju, sla-vil komunizem in Sovjetsko zvezo. Tudi njemu ni padel las z glave.)

BREZ KOSILA? Zvezni izvršni svet (vlada) je skle-nil, da bo s 1. januarjem uvedel nov delovni čas v vseh zveznih uradih. Nove ure bodo od pol devetih do petih popoldne, ob petkih do pol petih, a sobota bo prosti dan. Do tega koraka se je ZIS odločil po dveletnem študiju, v katerem so upoštevali mnogo činitelje - storilnost dela, spremembe v načinu življenja in podobno. Toda odloči-tev je naletela na velik odpor med uslužbenci.

Vladi očitajo, da ni storila ničesar, da bi olajšala pre hod na novi delovni čas in da je to odločitev vsilila. Sin dikati so predvsem hudi, ker ni vlada poskrbela za hrano uslužbencev, ki bodo morali ostati v službi brez kosila do petih, medtem ko ne bodo imele zaposlene matere kam oddati svojih otrok v varstvo. Sindikati so priklicali

na pomoč še politično in družbeno delo, ki bo, kot so rekli, trpelo, ker je največ sestankov popoldne. V zvezi s tem je inž. Marko Bulc, član zveznega izvršnega sveta, izjavil BORBI, da naj bodo sestanki pač zvečer in da ne bo slabo, če jih bo manj in če bodo na njih manj govorili.

GOSPODARSTVO: Slovenija je končno dobila železniško zvezo s Kopro. Prvi vlak po tej progi je zapeljal 16. novembra, a 2. decembra je bila proga svečano odprta. Ta novi del proge se odcepi pri postajališču Prešnica na progi Divača-Pula in je bil zgrajen po zelo težavnem terenu. Dolg je 32 kilometrov, skupaj s pristaniškimi tirni v Kopro 41 kilometrov. Računali so, da bo proga stala 9 milijard Sdin, a jih je stala 14, tj. 400 milijonov dinarjev za vsak kilometer proge. Stroške za pristaniške trome je nosila luka Koper. Zaenkrat bodo progo uporabljali samo za tovorni promet, toda dokler ne bodo uredili izogibalščia v Hrastovljah, bo proga zmogla samo 800.000 ton na leto, kar je za začetek dovolj. Vse stroške za gradnjo je krilo slovensko gospodarstvo.

Na progi Ljubljana-Zidani most je 20. novembra zapeljal prvi električni vlak. Dela na elektrificiranju so trajala tri leta. Proga je dvotirna in dolga 65 km.

Krško je dobilo nov, 270 m dolg most čez Savo. Širok je 15 m in je edini most čez Savo med Ljubljano in Zagrebom, ki bo prenesel razmeroma velike obremenitve. Stroški so znašali nad milijardo starih dinarjev.

Zaradi devalvacije britanske funte bo padel izvoz na šterlinsko območje, medtem ko so bo uvoz morda dvignil. Najbolj bo pri tem prizadet slovenski izvoz, ki je usmerjen predvsem na zahod. Že tako je sedaj prizadet izvoz slovenskega mesa in klavne živine v Italijo, odkar so Italijani povečali carino v skladu s svojimi obveznostmi napram Skupnemu evropskemu trgu. Funt je sedaj vreden 30 novih dinarjev (preje 35). Angleški turistični uradi so zapretili z odpovedjo hotelskih uslug, ako bi se te zaradi tega podražile. Britanski turisti bodo zato sedaj uživali v Jugoslaviji 10% popust.

V Srbiji so sedaj dovolili zasebnim prevoznikom uporabo pet-tonskih tovornjakov. Doslej so smeli uporabljati le tritonske. Na sestanku, ki ga je imela Vida Tomšič s predstavniki Ljubljana transporta, je prišlo do precej ostre kritike ZK "zaradi izigravanja zakonov s strani zasebnikov". Vida Tomšič je dejala, da je špekulacija kaznivo dejanje in da je zato potrebno učinkovito nadzorstvo, toda odločno je nasprotovala, da bi vse prevoznike metali v isti koš. V naši družbi je dobrodošel vsak delavec, ki s svojim delom prispeva k bogastvu vse družbe, je dejala Tomšičeva.

Omejitev električne energije se nadaljuje in gospodarska škoda se veča iz dneva v dan. Grozijo tudi s povečanjem cen za gospodinjstvo za celih 25%.

SVOBODNE VOLITVE: Niški advokat Vojislav Veljkovič je bil obsojen na tri leta robije, ker je z letaki pozival volilce, naj ne glasujejo za Socialistično zvezo.

Janez Jerovšek, član Inštituta za sociologijo in filozofijo v Ljubljani, o katerem je bilo že govora v KT (340 in 342), je postal novopečeni specialist za zahodno demokracijo. Očividno ga skrbi razvoj javnega mnenja doma in bi rad izrabil dejstvo, da je preživel nekaj časa na študiju v Ameriki, za soljenje pameti slovenski javnosti in posebno mladini. Takole piše med drugim v ljubljanskem DELU 2. decembra:

"Kritičen ali nevaren pa ni toliko vpliv zahodne znanosti na našo znanost kot politični vpliv zahodnega sveta na politična stališča študentov in tudi širše javnosti. Ta vpliv temelji na napačnem dojemanju zahodne demokracije.

Velik del študentov in tudi širše javnosti je namreč prepričana, da daje zahodna demokracija več možnosti za svobodno izražanje mnenj in tistih stališč, ki se ne skladajo z vladajočimi stališči. Prepričani so tudi, da zahodna demokracija nudi več za legalizacijo konfliktov in da ima več mehanizmov za razreševanje takih konfliktov. Tako dojemanje je točno in ga vsakdo lahko ugotovi iz poročanj naših dnevnih časopisov.

Zaznava dejanskega vpliva različnih opozicijskih stališč in mnenj v zahodni demokraciji pa je napačna in pravilna tudi biti ne more, ker naši časopisi poročajo samo o določenem nestrinjanju, znatno manj pa o vplivu nestrinjanja. V zahodnem svetu je pravica do tega, da se kdo s čim ne strinja, večja kot pri nas, pravica oziroma možnost za vplivanje pa znatno manjša kot pri nas. Ker pa velik del študentov presoja samo pravico do nestrinjanja, ne vidi dimenzije možnega vplivanja, je dokaj dojemljiv do vplivov zahodne demokracije. Tudi ne vidi, da ima ta zahodna demokracija še vedno številna znamenja, ki jih je opisal Marx...

Kdo so nosilci teh in drugih vplivov, je težko ugotoviti, prav tako je težko ugotoviti komunikacijska sredstva, po katerih vpliv prihaja. Možna pa je domneva, da so mnogi prenašalci vplivov neformalni in da zvečine uporabljajo neformalne komunikacije. Značilnost neformalne organizacije je ta, da nastane kot opozicija formalni organizaciji, in to predvsem tedaj, ko določeno število članov ali skupin v okviru formalne organizacije ne more zadovoljiti svojih potreb, motivov in ko ne morejo izvajati zadostnega vpliva. Pojav močne neformalne organizacije, ki ne teče hkrati s formalno, temveč jo preseka, je očiten dokaz, da formalna organizacija ne dela ali ne more delati tako, kot je bila načrtovana. Nekatera površna opazovanja pa nam dokazujejo, da so v okviru naših organizacij zelo močne neformalne organizacije."

Jerovšku moramo biti zelo hvaležni za to karakteristiko političnega položaja doma, ki demantira baš to, kar Jerovšek trdi, da je res. Ako bi bila namreč možnost vplivanja v Sloveniji in Jugoslaviji zares taka in večja kot na zahodu, potem ne bi bilo "neformalnih organizacij". Na zahodu pa ne potrebujejo neformalnih organizacij, ker je formalnih na pretek - z vplivom in brez njega. I. STANIČ

HOTEL BLED

RIM ITALIJA

VIA S. CROCE IN GERUSALEMME 40

ROMA

(Telefon 777-102)

Lastnik: VINKO A. LEVSTIK

HOTEL BLED

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40

Tel. 777-102

HOTEL DANIELA

Roma - Via L. Luzzatti 31

Tel. 750-587

- OBIŠČITE NAS -

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENfield 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.I.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija: 1.10.0

Argentina: 650.- (1300.-)

Avstralija: \$A 4 (\$A 7)

Avstrija: 50.-

Finska: 13.-

Francija: 15.-

Italija: 2500.-

J. Afrika: 4.- (R 7)

Kanada: 5.00 (\$ 8.50)

Nemčija: 16.-

Švedska: 20.-

Urugvaj: 60.- (120.-)

U.S.A.: 5.00 (\$ 8.50)

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada